

Mariola Jaworska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

<https://orcid.org/0000-0002-7581-4194>

mariola.jaworska@uwm.edu.pl

Magdalena Makowska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

<https://orcid.org/0000-0002-9414-048X>

magdalena.makowska@uwm.edu.pl

Uczenie się i nauczanie języków obcych a otoczenie naukowe: między teorią a praktyką. Wprowadzenie

Nauczanie i uczenie się języków obcych stanowi proces wieloaspektowy, zanurzony w kontekście społecznym, psychologicznym i kulturowym, a zarazem silnie uwarunkowany czynnikami technologicznymi oraz cywilizacyjnymi. Z tego względu nie może być ujmowane wyłącznie w kategoriach lingwistycznych czy metodycznych. Glottodydaktyka rozwija się w ścisłej współzależności z innymi dziedzinami nauki – z jednej strony czerpiąc z nich inspiracje, z drugiej zaś sama dostarczając im istotnych impulsów badawczych i aplikacyjnych. Interdyscyplinarność, rozumiana jako „właściwość większości dziedzin współczesnych badań naukowych, która polega na podejmowaniu zagadnień wykraczających poza granice przedmiotu pojedynczych dyscyplin” (Dakowska, 2014: 139), zyskuje rzeczywisty walor poznawczy dopiero wówczas, gdy konstrukty wypracowane poza daną dyscypliną zostają zaadaptowane do jej specyfiki epistemologicznej.

Jednym z pierwszych modeli, wyraźnie podkreślających interdyscyplinarność glottodydaktyki, był model opracowany przez Władysława

Woźniewicza (1987: 88). Ukazuje on zależności występujące na poziomie układu glottodydaktycznego, w systemie glottodydaktycznym oraz w glottodydaktyce ujmowanej całościowo, a zarazem wyraźnie zarysowuje granice między teorią, nauką stosowaną i dydaktyką praktyczną (Jaroszevska, 2014: 55). Postrzeganie glottodydaktyki jako dyscypliny interdyscyplinarnej nie oznacza jednak traktowania jej jako „(...) sumującej jedynie wyniki tych badań, przy braku badań własnych”, jak podkreśla Waldemar Pfeiffer (2001: 29), analizując jej relacje z innymi obszarami nauki i odnosząc się do poglądów Aleksandra Szulca (1997: 53). Ten ostatni, w *Słowniku dydaktyki języków obcych*, określił glottodydaktykę jako dyscyplinę pedagogiczną, będącą „(...) wypadkową takich nauk, jak: językoznawstwo teoretyczne i stosowane, psycholingwistyka, psychologia, socjolingwistyka, socjologia, fizjologia mowy, akustyka, logopedia”. Podobne stanowisko zajmuje Franciszek Grucza (2004: 42–43), który definiuje glottodydaktykę w kategoriach nauki, pracy naukowej i wiedzy. Jak stwierdza:

„Uznanie współczesnej glottodydaktyki za samodzielną dziedzinę nauki nie oznacza, że uniezależniła się ona całkowicie od innych dziedzin, lecz oznacza zrazu tylko tyle, że przestała być częścią jakiejś innej dziedziny – w naszym wypadku lingwistyki. Merytorycznie jest nadal (i zawsze będzie) zależna od dziedzin, które zajmują się tymi samymi obiektami, co ona, i od których w związku z tym zapożycza potrzebną jej wiedzę o ich właściwościach, których poznawaniem nie zajmuje się sama” (Grucza, 2004: 42).

Analizując interdyscyplinarny charakter glottodydaktyki, Weronika Wilczyńska i Anna Michońska-Stadnik (2010: 26–27) podkreślają:

„To, że danym przedmiotem poznania interesuje się aż kilka dziedzin, świadczy o jego wielowymiarowości i jest typowe w humanistyce. Dopóki jednak wymiana między poszczególnymi specjalistami ogranicza się do tego, że każdy z nich naświetla dane zagadnienie z perspektywy „swojej” nauki, można mówić co najwyżej o podejściu bi- lub pluridyscyplinarnym do danego przedmiotu. (...) Niemniej sytuacja taka stwarza już naturalne podstawy interdyscyplinarności, rozumianej jako autentyczny dialog specjalistów z dwu lub więcej dziedzin” (Wilczyńska, Michońska-Stadnik, 2010: 26–27).

Przytoczone stanowisko uwydatnia zasadniczą różnicę między podejściem wielodyscyplinarnym a interdyscyplinarnym. W pierwszym przypadku mamy do czynienia jedynie z równoległym przedstawianiem tego samego zagadnienia z różnych perspektyw, bez głębszej integracji wyników badań. Natomiast dopiero rzeczywisty dialog badaczy reprezentujących odmienne dziedziny wiedzy umożliwia wypracowanie wspólnej płaszczyzny teoretycznej

i metodologicznej, właściwej dla podejścia interdyscyplinarnego. Tak rozumiana interdyscyplinarność stanowi punkt wyjścia do transdyscyplinarności, która zakłada nie tylko dialog, lecz także przekraczanie granic poszczególnych dyscyplin i prowadzi do formułowania nowych ujęć badawczych.

Idea transdyscyplinarności zyskuje coraz większe znaczenie zarówno w polskiej, jak i światowej humanistyce (np. Johnson, 2019; Karpińska-Musiał, Orchowska, 2019; Garncarek, 2022; Peć, 2020), nawet jeśli nie zawsze jest *explicite* tak określana. Koncepcja ta sprzyja tworzeniu nowych pól badawczych, które umożliwiają wieloaspektowe analizy złożonych problemów i wykraczają poza tradycyjne ramy dyscyplinarne. Jak zauważa Ryszard Nycz,

„(...) o wiele bardziej obiecującą perspektywę ukazują, jak się zdaje, badania nie inter-, lecz transdyscyplinarne: zmierzają one, z jednej strony, do identyfikacji powinowactw przedmiotowoproblemowych idących w poprzek (poniżej, powyżej) istniejących granic dyscyplinowych, z drugiej zaś – do uchwycenia historycznych procesów kształtowania i transformacji sztuk i nauk; procesów prowadzących współcześnie do powolnego wyłaniania się zarówno zarysów nowych dyscyplin, jak do stopniowej rekonfiguracji dyscyplinowych podziałów pola humanistycznej wiedzy” (Nycz, 2006: 30–31).

Transdyscyplinarność nie sprowadza się więc do prostego poszerzenia perspektywy interdyscyplinarnej, lecz stanowi jakościowo nowy sposób organizacji badań. Podczas gdy interdyscyplinarność opiera się na współdziałaniu przedstawicieli różnych dyscyplin w ramach wspólnego projektu, transdyscyplinarność prowadzi do przekraczania istniejących granic i kreowania nowych obszarów badawczych. Dzięki temu pozwala uchwycić zjawiska złożone w ich wielowymiarowym i dynamicznym charakterze oraz otwiera drogę do formułowania innowacyjnych pytań badawczych i wypracowywania oryginalnych metod analizy, które pozostają niedostępne w ramach tradycyjnych modeli dyscyplinarnych.

Interdyscyplinarność i transdyscyplinarność nie stanowią jedynie kontekstu rozwoju glottodydaktyki, lecz są jej podstawą. To dzięki nim możliwe staje się nie tylko pogłębione wyjaśnianie zjawisk językowych i edukacyjnych, lecz także formułowanie praktycznych wskazań dla nauczycieli, konstruowanie innowacyjnych narzędzi dydaktycznych czy opracowywanie polityk edukacyjnych opartych na rzetelnych podstawach naukowych. Glottodydaktyka, jako dyscyplina stosowana, zawdzięcza swoją dynamikę i rozwój nieustannemu dialogowi z innymi obszarami wiedzy. Jej specyfika polega na łączeniu refleksji teoretycznej z praktyką edukacyjną oraz na gotowości do adaptowania i twórczego przekształcania koncepcji i modeli wypracowanych w naukach pokrewnych. Należy jednak podkreślić, że to właśnie glottodydaktyka – jako jedyna – pozwala ująć całość procesów związanych z nauczaniem i uczeniem

się języków obcych. Badanie, by mogło zostać w pełni zakwalifikowane do obszaru tej dyscypliny, musi cechować się wewnętrzną spójnością, tzn. formułować przedmiot, cele oraz wnioski w kategoriach glottodydaktycznych (Wilczyńska, 2010: 28).

Status glottodydaktyki jako nauki interdyscyplinarnej i otwartej jest efektem dużej rozpiętości i niejednorodności pól badawczych tej dyscypliny (Jaroszewska, 2020: 251). Różnorodność ta nie powinna być jednak postrzegana jako ograniczenie, lecz jako czynnik wzbogacający refleksję naukową, umożliwiającą zyskanie całościowego oglądu zjawisk i tym samym poszerzenie granic wiedzy. Bez świadomości inter- i transdyscyplinarnego osadzenia badań nad nauczaniem i uczeniem się języków obcych, a co za tym idzie, bez odwoływania się do adekwatnych wyników badań i perspektyw wypracowanych w innych dyscyplinach, niemożliwe jest wypracowanie naukowo uzasadnionych procedur badawczych. Tylko takie procedury mogą w sposób holistyczny uwzględniać złożoność czynników warunkujących proces dydaktyczny i prowadzić do tworzenia rzetelnych, a zarazem zróżnicowanych koncepcji dydaktycznych oraz koncepcji uczenia się.

Glottodydaktyka, ujmowana zarówno w perspektywie interdyscyplinarnej, jak i transdyscyplinarnej, funkcjonuje w ścisłej interakcji z licznymi dziedzinami nauki, czerpiąc z nich zarówno teoretyczne, jak i metodologiczne zasoby. Jednym z kluczowych obszarów powiązań glottodydaktyki jest pedagogika, w tym szczególnie teoria i praktyka dydaktyki ogólnej. Glottodydaktyka odwołuje się do pojęć i kategorii wypracowanych w naukach o wychowaniu, takich jak kształcenie, wychowanie, kompetencje kluczowe czy indywidualizacja procesu edukacyjnego, adaptując je do specyfiki uczenia się języków obcych. Modele dydaktyczne, strategie pracy z uczniem o zróżnicowanych potrzebach, a także koncepcje edukacji inkluzyjnej i zrównoważonego rozwoju stanowią ważne źródło inspiracji dla projektowania procesów nauczania języków. Niezmiennie istotny pozostaje także wymiar aksjologiczny pedagogiki, który wyraża się w pytaniach o etykę nauczania, równy dostęp do edukacji czy sprawiedliwość społeczną w kontekście uczenia się języków obcych.

Nie mniej ważnym obszarem powiązań pozostaje psychologia, w tym zwłaszcza psychologia uczenia się, rozwoju i emocji. Badania nad motywacją, pamięcią, stylem poznawczym czy indywidualnymi różnicami uczących się mają bezpośrednie przełożenie na rozumienie skuteczności procesu dydaktycznego. Psycholingwistyka, dziedzina z pogranicza językoznawstwa i psychologii, dostarcza narzędzi do analizy mechanizmów przyswajania i używania języka. Teorie akwizycji językowej, zarówno pierwszego, jak i drugiego języka, stanowią jeden z najważniejszych punktów odniesienia dla badań glottodydaktycznych. Coraz większe znaczenie zyskują także wyniki badań

neurobiologicznych i neurolingwistycznych, które ukazują, w jaki sposób funkcjonowanie mózgu wpływa na możliwości uczenia się języków w różnych okresach życia.

Szerokie pole inspiracji otwierają również związki glottodydaktyki z socjologią i antropologią. Uczenie się języka obcego nie zachodzi bowiem w próżni, lecz w określonych warunkach społecznych i kulturowych. Socjolingwistyka i etnografia komunikacji dostarczają narzędzi do opisu języka jako praktyki społecznej, co pozwala lepiej rozumieć rolę kontekstu, norm komunikacyjnych czy zjawisk takich jak wielojęzyczność i translanguaging. Antropologiczne ujęcie nauki języka umożliwia natomiast badanie relacji między językiem, kulturą i tożsamością oraz wyjaśnianie procesów kształtowania kompetencji interkulturowej – jednego z kluczowych celów współczesnej dydaktyki języków.

Ważnym partnerem dla glottodydaktyki pozostają także nauki humanistyczne oraz filozofia. Refleksja nad językiem jako narzędziem komunikacji, poznania i interpretacji świata wywodzi się z tradycji filozofii języka i hermeneutyki. Pedagogika humanistyczna oraz filozofia dialogu inspirują do postrzegania nauczania języków jako procesu spotkania i porozumienia między ludźmi. Takie podejście wzmacnia rolę nauczyciela jako przewodnika, a także mediatora między kulturami, jednocześnie podkreślając etyczny wymiar kształcenia językowego.

Coraz większe znaczenie w badaniach glottodydaktycznych odgrywają również nauki techniczne i informatyczne. Rozwój technologii edukacyjnych, e-learningu, M-learningu, wirtualnej i rozszerzonej rzeczywistości czy sztucznej inteligencji, stawia przed dydaktyką języków nowe wyzwania, otwierając zarazem nowe możliwości. Współczesne badania nad CALL (*Computer-Assisted Language Learning*) i technologiami wspierającymi proces uczenia się pokazują, jak głęboko glottodydaktyka, informatyka, nauka o mediach, przenikają się wzajemnie. Transdyscyplinarność w tym przypadku nie ogranicza się do adaptowania gotowych narzędzi technicznych, obejmuje również współtworzenie innowacyjnych rozwiązań, które uwzględniają specyfikę procesów językowych i dydaktycznych.

Interdyscyplinarne i transdyscyplinarne zakorzenienie glottodydaktyki sprawia, że nie można jej traktować jako dyscypliny izolowanej. Przeciwnie, jej rozwój dokonuje się dzięki ciągłemu dialogowi z innymi naukami. W konsekwencji jawi się ona jako pole badawcze dynamiczne, otwarte i złożone. Jej specyfiką jest łączenie refleksji teoretycznej z praktyką oraz zdolność do integrowania różnych perspektyw: humanistycznej, społecznej, psychologicznej, kognitywnej i technologicznej. To właśnie w tej różnorodności i otwartości na współpracę tkwi jej siła oraz potencjał do tworzenia rozwiązań odpowiadających wyzwaniom współczesnej edukacji językowej.

Niniejszy numer *Neofilologa* poświęcony jest prezentacji wybranych badań, refleksji teoretycznych i rozwiązań dydaktycznych wpisujących się w zarysowane powyżej pole. Zgromadzone artykuły ukazują wielość powiązań glottodydaktyki z innymi dyscyplinami oraz podkreślają rolę czynników społecznych, psychologicznych, technologicznych i pedagogicznych w kształtowaniu procesów edukacyjnych, wpisując się tym samym w debatę nad miejscem glottodydaktyki w krajobrazie współczesnych nauk humanistycznych i społecznych.

Magdalena Pieklarz-Thien w artykule *Rywalizacja pomiędzy rodzeństwem – o tym, co łączy i dzieli językoznawstwo i dydaktykę językową* podejmuje refleksję nad wzajemnymi relacjami obu dyscyplin. Autorka odwołuje się w nim do perspektywy germanistycznej, wskazuje na obszary wspólne i rozbieżne, ilustrując swoje rozważania przykładami z praktyki dydaktycznej. Jej analiza pokazuje, że zbliżenia teoretyczne i metodologiczne mogą owocować nowymi projektami zarówno badawczymi, jak i dydaktycznymi.

Wątek interdyscyplinarności rozwija Beata Anna Peć w tekście *Nauczanie i uczenie się języków obcych a otoczenie naukowe. Specyficzna harmonia nauk humanistycznych i społecznych w kształceniu nauczycieli języków obcych*. Autorka ukazuje, jak różne dziedziny wiedzy, od językoznawstwa, przez psychologię i pedagogikę, po glottodydaktykę, wzajemnie się przenikają w procesie przygotowania do zawodu nauczycieli języków obcych. Podkreśla przy tym, że tylko harmonijne łączenie perspektyw humanistycznych i społecznych pozwala na budowanie spójnej i skutecznej praktyki dydaktycznej.

Kolejny artykuł, autorstwa Czesława Kińskiego, Bartosza Kińskiego i Agaty Przyborowskiej, *Big Five personality traits, attitudes towards Artificial Intelligence and the use of AI solutions in foreign language learners*, wpisuje się w nurt badań nad wykorzystaniem sztucznej inteligencji w edukacji językowej. Autorzy, odwołując się do koncepcji Wielkiej Piątki, analizują zależności między profilami osobowości studentów a ich postawami wobec narzędzi AI oraz częstością korzystania z nich w procesie uczenia się. Wyniki badań ankietowych wskazują, że czynniki psychologiczne mogą istotnie wpływać na sposoby adaptacji nowych technologii w edukacji językowej.

Problematyka emocji i motywacji w uczeniu się języka obcego w późnej dorosłości została podjęta przez Annę Borkowską w artykule *Older adults' willingness to communicate and emotions in the EFL classroom context: Results of a pilot study*. Autorka analizuje relacje między chęcią komunikowania się a przeżywanymi emocjami, radością i lękiem językowym, wśród uczestników zajęć języka angielskiego prowadzonych na Uniwersytecie Trzeciego Wieku. Pilotaż, będący wstępem do szerszego projektu empirycznego, wpisuje się w rozwijający się nurt badań nad uczeniem się języków w późnej

dorobości, ukazując specyfikę motywacji i barier komunikacyjnych na tym etapie życia.

Na kompetencję krytycznego myślenia w perspektywie glottodydaktycznej zwraca uwagę Jolanta Sujecka-Zając w tekście *Rozwijanie krytycznego myślenia w perspektywie glottodydaktycznej*. Odwołując się zarówno do klasycznej koncepcji Johna Deweya ([1933]/1988), jak i nowszych modeli dydaktycznych, autorka ukazuje przydatność refleksyjnego podejścia w kształceniu językowym. Analiza osadzona w tradycji badań nad autonomią i refleksyjnością ucznia pozwala traktować rozwijanie krytycznego myślenia jako integralny element dydaktyki językowej. Zaproponowane rozwiązania dydaktyczne, oparte na zadaniach i aktywnościach, wzbogacają praktykę nauczania języka francuskiego.

Piotr Matczak, Hanna Błauciak i Hanna Stelmaszczyk w artykule *Mentoring and process writing in developing high school L2 learners' autonomy* przedstawiają wyniki badań nad wspieraniem autonomii uczniów szkoły średniej. Autorzy pokazują, że proces pisanie, wsparty elementami mentoringu literackiego, sprzyja rozwijaniu autorefleksji, samodzielności i odpowiedzialności za własne uczenie się.

W obszarze kształcenia kompetencji fonologicznej mieszczą się dwa kolejne teksty. Mieczysław Gajos w artykule *Mikronauczanie a kształcenie i doskonalenie kompetencji fonologicznej w nauczaniu języka francuskiego jako obcego na poziomie akademickim* ukazuje potencjał mikronauczania jako metody wspierającej rozwój kompetencji fonologicznej i poprawnej artykulacji w dydaktyce akademickiej.

Natomiast Oskar Korczyński w tekście *Kompetencja fonologiczna w języku obcym z punktu widzenia studentów kierunków filologicznych. Perspektywa przyszłej kariery zawodowej* przedstawia wyniki badań ankietowych dotyczących znaczenia tej kompetencji dla przyszłej kariery zawodowej zarówno w nauczaniu, jak i w innych obszarach wymagających wysokiej sprawności językowej.

Klaudia Gajewska w artykule *Voice assistance in task-based learning to mediate EFL texts* przedstawia wyniki eksperymentu dotyczącego wykorzystania asystenta głosowego *Alexa* w ćwiczeniu mediacji na przykładzie języka angielskiego jako obcego. Badanie to rozwija wcześniejsze prace w obszarze CALL, wskazując na potencjał wsparcia głosowego w kształceniu językowym. Autorka podkreśla pozytywny wpływ interakcji uczących się z asystentem na rozwój ich kompetencji mediacyjnych, akcentując rolę technologii sprzyjających bardziej interaktywnemu i zindywidualizowanemu uczeniu się.

Karol Niewiadomski natomiast w opracowaniu *L'emploi des temps passés et des participes en français et en polonais en tant que formes parallèles dans l'enseignement/apprentissage du FLE* podejmuje zagadnienie

kontrastywnej analizy gramatycznej. Na przykładzie struktur czasów przeszłych i imiesłowów w języku francuskim i polskim autor wskazuje, że pogłębiona analiza w tym zakresie może wspierać przyswajanie gramatyki funkcjonalnej oraz podnosić świadomość językową studentów, zwłaszcza tych, którzy rozpoczynają studia bez wcześniejszej znajomości języka.

Wątek społeczny rozwija Joanna Aleksiejuk w artykule *Klasa społeczna ucznia a afordancje w nauce języka angielskiego*. Autorka, opierając się na badaniach empirycznych, ukazuje różnice w możliwościach i warunkach uczenia się języka obcego zachodzące między uczniami pochodzącymi z różnych klas społecznych. Jej analiza, stanowiąca refleksję nad nierównościami edukacyjnymi i ich konsekwencjami dla równości szans w nauce języków, wpisuje się w dyskusję nad wpływem kapitału kulturowego i ekonomicznego na edukację językową.

Zagadnienia systemowe stanowią przedmiot raportu Ilony Banasiak, Magdaleny Olpińskiej-Szkiełko i Mateusza Patery *Edukacja językowa w Polsce: stan, wyzwania i perspektywy rozwoju. Część II: Nauczanie dwujęzyczne i CLIL*. Jest to kontynuacja opracowania opublikowanego w poprzednim numerze *Neofilologa* (64/2), poświęconego ogólnemu obrazowi edukacji językowej w Polsce. W tej części autorzy koncentrują się na edukacji dwujęzycznej oraz na nauczaniu zintegrowanym treści i języka (CLIL), przedstawiając zarówno diagnozę aktualnej sytuacji, jak i perspektywy dalszego rozwoju obu rodzajów kształcenia. Raport ma charakter przeglądowo-analityczny, a jego celem jest wskazanie barier, możliwości i kierunków kształtujących przyszłość tego obszaru edukacji.

Numer zamyka recenzja Katarzyny Kozińskiej poświęcona książce Łukasza Boguckiego *AI w tłumaczeniach. Automatyzacja procesu przekładu w dobie sztucznej inteligencji* (Helion, 2025). Recenzentka podkreśla aktualność i praktyczne znaczenie tej publikacji w kontekście rosnącej roli technologii generatywnych w przekładzie, wskazując zarówno na korzyści, jak i wyzwania związane z ich stosowaniem.

Zgromadzone w niniejszym numerze artykuły ukazują szerokie spektrum badań i refleksji nad uczeniem się i nauczaniem języków obcych. Łączy je wspólny mianownik, którym jest poszukiwanie odpowiedzi na pytania: o relacje między teorią a praktyką, o rolę otoczenia naukowego oraz o możliwe kierunki rozwoju glottodydaktyki w przyszłości. Życzymy inspirującej lektury.

BIBLIOGRAFIA

- Bogucki Ł. (2025), *AI w tłumaczeniach. Automatyzacja procesu przekładu w dobie sztucznej inteligencji*. Gliwice: Wydawnictwo Helion.
- Dakowska M. (2014), *O rozwoju dydaktyki języków obcych jako dyscypliny naukowej*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Dewey J. ([1933]/1988), *Jak myślimy?* (przeł. Z. Bastgenówna). Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Garncarek P. (2022), *Polonistyczna glottodydaktyka kulturowa – interdyscyplinarność i modele przestrzenne*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Grucza F. (2004), *Glottodydaktyka: nauka – praca naukowa – wiedza*. „Przegląd Glottodydaktyczny”, nr 20, s. 5–48.
- Jaroszewska A. (2014), *O glottodydaktyce słowami glottodydaktyków*. „Języki Obce w Szkole”, nr 4, s. 52–66.
- Jaroszewska A. (2020), *Studium przypadku w badaniach glottodydaktycznych*. „Neofilolog”, nr 54/2, s. 245–268.
- Johnson K.E. (2019), *The Relevance of a Transdisciplinary Framework for SLA in Language Teacher Education*. „The Modern Language Journal”, nr 103, s. 67–174.
- Karpińska-Musiał B., Orchowska I. (2019), *Międzykulturowość jako przestrzeń dla transdyscyplinarnej metaanalizy w glottodydaktyce i pedagogice międzykulturowej – pola współ-/niezależności pojęć, paradygmatów i celów kształcenia*. „Neofilolog”, nr 52/2, s. 389–410.
- Nycz R. (2006), *Kulturowa natura, słaby profesjonalizm. Kilka uwag o przedmiocie poznania literackiego i statusie dyskursu literaturoznawczego*, (w:) Markowski M.P., Nycz R. (red.), *Kulturowa teoria literatury. Główne pojęcia i problemy*. Kraków: Universitas.
- Peć B. (2020), *Interdyscyplinarna specyfika kształcenia nauczycieli języków obcych (ze szczególnym uwzględnieniem pedeutologii i glottodydaktyki)*. „Neofilolog”, nr 55/1, s. 27–49.
- Pfeiffer W. (2001), *Nauka języków obcych. Od praktyki do praktyki*. Poznań: Wydawnictwo WAGROS.
- Szulc A. (1997), *Słownik dydaktyki języków obcych*. Warszawa: PWN.
- Wilczyńska W. (2010), *Obszary badawcze glottodydaktyki*. „Neofilolog”, nr 34, 21–35.
- Wilczyńska W., Michońska-Stadnik A. (2010), *Metodologia badań w glottodydaktyce*. Kraków: Wydawnictwo AVALON.
- Woźniewicz W. (1987), *Kierowanie procesem glottodydaktycznym*. Warszawa: PWN.